

**PRZEOBRAŻENIA DEMOGRAFICZNE
A SYSTEM EMERYTALNY REPUBLIKI CZESKIEJ**

Władysława Łuczka-Bakuła, Lidia Jabłońska-Porzuczek
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. Systemy emerytalne zostały zapoczątkowane na przełomie XIX i XX wieku. Ewolucja systemów emerytalnym zmieniła ich zakres podmiotowy i przedmiotowy, wzrost poziomu świadczeń, a także sposoby pozyskiwania środków finansowych przeznaczonych na świadczenia. Wynika to przede wszystkim ze zmian zachodzących w strukturze demograficznej ludności. Obecnie w większości krajów UE występuje proces starzenia się społeczeństwa, który w znacznym stopniu oddziałuje na system zabezpieczenia emerytalnego. Zmieniające się warunki demograficzne zapoczątkowały wprowadzenie licznych zmian w systemach emerytalnych. W opracowaniu dokonano analizy wpływu przeobrażeń struktury demograficznej ludności oraz zmian normatywnych na system emerytalny, funkcjonujący w Republice Czeskiej w latach 2000-2005.

Słowa kluczowe: system emerytalny, struktura demograficzna, przychody i wydatki CSSZ

WSTĘP

W krajach gospodarki rynkowej systemy emerytalne charakteryzują się wieloletnią tradycją. Największy ich rozwój nastąpił po II wojnie światowej. Był on związany z rozszerzeniem zakresu podmiotowego, przedmiotowego oraz wzrostem poziomu świadczeń. Jednocześnie ewolucja systemów przyczyniła się do zmiany ich celów. Pierwotnie system emerytalny służył do zabezpieczenia środków na finansowanie konsumpcji osób biernych zawodowo (emerytów), przy niewielkim obciążeniu osób aktywnych zawodowo. Natomiast obecnie najistotniejszym celem systemu jest przeciwdziałanie ubóstwu wśród osób starszych, a także gwarancja utrzymania dotychczasowego poziomu życia. Warto podkreślić, że zmieniające się warunki ekonomiczno-społeczne (m.in. wzrost bezrobocia, starzenie się społeczeństwa, zmiany wzorca życia rodzinnego) miały

istotny wpływ na przeprowadzenie reform systemów emerytalnych. Jest to spowodowane głównie wzrastającymi wydatkami na publiczne systemy emerytalne, a tym samym zwiększającymi się obciążeniami budżetowymi.

W Republice Czeskiej istotne zmiany w systemie emerytalnym zostały zapoczątkowane w 1993 roku. W okresie tym wprowadzono składki na ubezpieczenie, dobrowolne fundusze emerytalne, sukcesywnie podnoszono wiek emerytalny, ograniczono możliwości przechodzenia na wcześniejsze emerytury. Obecnie system emerytalny składa się z dwóch części, a mianowicie z powszechnego ubezpieczenia emerytalno-rentowego oraz dodatkowego dobrowolnego ubezpieczenia. W Republice Czeskiej funkcjonuje powszechny publiczny system ze zdefiniowanym świadczeniem (defined benefit system). W systemie tym określona jest wysokość składki, natomiast wysokość emerytury zależy od zgromadzonego funduszu.

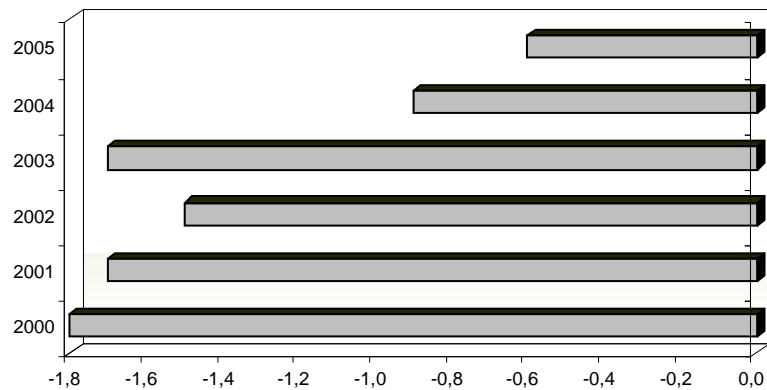
Opracowanie ma na celu dokonanie analizy wpływu zmian struktury demograficznej ludności na system emerytalny, funkcjonujący w Republice Czeskiej w latach 2000-2005. W publikacji zostały wykorzystane dane pochodzące z Czech Statistical Office (CSO), Ministry of Labour and Social Affairs (MLSA), Eurostat.

PROCESY DEMOGRAFICZNE

W Republice Czeskiej, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, występuje problem starzenia się społeczeństwa. Wynika on przede wszystkim z malejącej stopy urodzeń i wydłużenia średniego trwania życia. Zjawiska te w znacznym stopniu oddziałują na system emerytalny, prowadząc do wydłużenia okresów pobierania świadczeń długoterminowych oraz do powstania niekorzystnych proporcji pomiędzy liczbą osób ubezpieczonych a pobierających świadczenia emerytalne.

Proces reprodukcji ludności zależy przede wszystkim od liczby urodzeń i zgonów (przyrost naturalny) oraz struktury wiekowej ludności. Ważne znaczenie mają zarówno wzajemne zależności pomiędzy ruchem naturalnym ludności a jej strukturą według wieku, jak i wpływ tej struktury na współczynniki urodzeń, płodności oraz zgonów, określających natężenie ruchu naturalnego [Holzer 2003].

W latach 2000-2005 w Republice Czeskiej liczba ludności charakteryzowała się tendencją spadkową. Największy spadek populacji nastąpił w 2002 roku w stosunku do 2001 roku (0,6%), a najmniejszy w 2003 roku, w relacji do roku poprzedniego (o 0,03%). Współczynnik przyrostu naturalnego przyjmuje wartości ujemne i kształtuje się na poziomie od -1,8‰ do -0,6‰ (rys. 1). W analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń żywych, przy czym w latach 2000-2003 (odpowiednio o 18 tys., 17 tys., 15 tys., 17 tys.) różnica pomiędzy nimi jest większa aniżeli w latach 2004-2005 (odpowiednio o 9 tys., 5 tys.). Na wzrost współczynnika przyrostu naturalnego największy wpływ miał wzrost liczby urodzeń. Liczba urodzeń żywych zwiększyła się z 90,9 tys. w 2000 roku do 102,2 tys. w 2005 roku. Największy wzrost tej wielkości, w stosunku do roku poprzedniego, nastąpił w 2005 roku i wyniósł 4,6%. Jednocześnie, w omawianym okresie liczba zgonów zmniejszyła się (o około 1%), przy czym w latach 2002, 2003, 2005 – wzrosła, a w 2001 i 2004 roku spadła w stosunku do okresu poprzedniego. Największy spadek liczby zgonów miał miejsce w 2004 roku (o 3,7%), a największy wzrost – w 2003 roku (o 2,8%).

Rys. 1. Współczynnik przyrostu naturalnego w latach 2000-2005

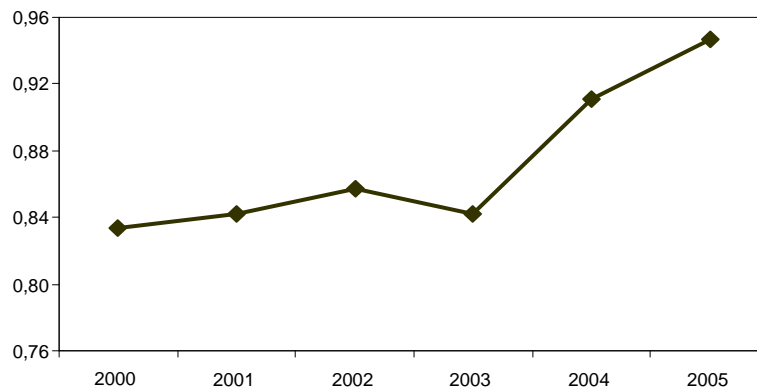
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Fig. 1. The ratio of population growth in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

Należy podkreślić, że do analizy reprodukcji ludności wykorzystuje się również współczynnik dynamiki demograficznej, który zależy od wzajemnych proporcji między liczbą urodzeń a liczbą zgonów. W latach 2000-2005 współczynnik ten osiągał wartości 0,83-0,95 (rys. 2). Jednocześnie zachował on tendencję wzrostową, przy czym tylko w 2003 roku, w stosunku do 2002 roku, uległ zmniejszeniu (o 0,02 punkty procentowe). Niemniej jednak w badanym okresie roczna liczba urodzeń nie kompensowała rocznej liczby zgonów.

Zwiększająca się liczba urodzeń związana jest z rosnącym poziomem płodności (rys. 3). W latach 2000-2005 natężenie urodzeń, obliczone dla 1000 kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat), uległo zwiększeniu o 16%. Najmniejsze natężenie urodzeń

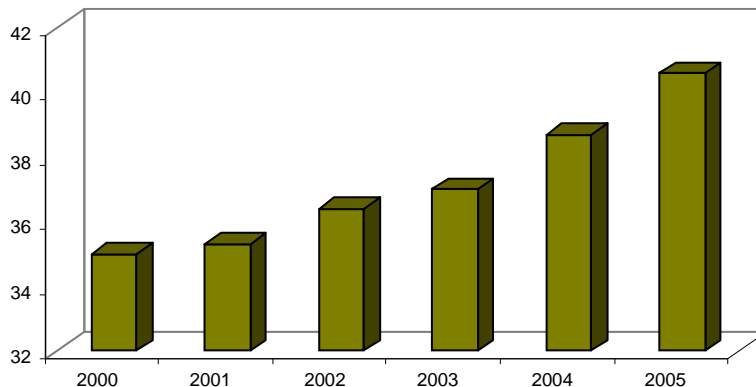

Rys. 2. Współczynnik dynamiki demograficznej w latach 2000-2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Fig. 2. The ratio of demographic dynamics in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

Rys. 3. Płodność kobiet w latach 2000-2005

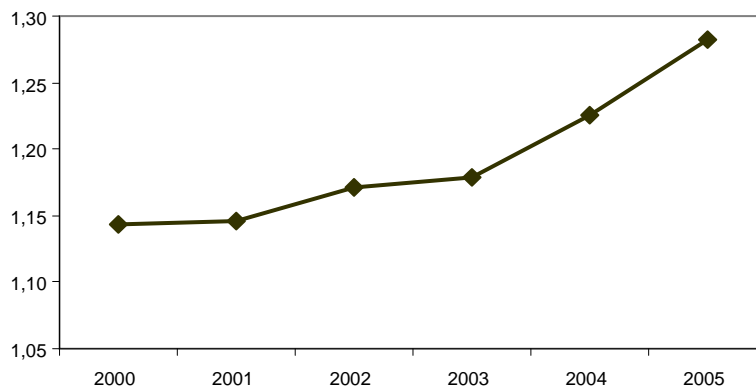
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Fig. 3. Women's fertility in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

występowało w 2000 roku (35 dzieci na 1000 kobiet), a największe – w 2005 roku (40,6 dzieci na 1000 kobiet). Jednocześnie w latach 2000-2005 średnia liczba dzieci na 1000 kobiet wynosiła 37,2.

Wzrastający poziom płodności sprawił, że zwiększeniu uległa dzietność kobiet (rys. 4). W analizowanym okresie współczynnik dzietności zachowywał tendencję wzrostową (o 12%), a przeciętna liczba dzieci, rodzonych przez jedną kobietę, wynosiła 1,19. Było to spowodowane zmniejszającym się współczynnikiem aborcji oraz zwiększającym się współczynnikiem ciąży. Całkowity współczynnik aborcji przyjmował wartości od 0,631 do 0,527, natomiast całkowity współczynnik ciąży od 1,778 do 1,859.

Rys. 4. Współczynnik płodności w latach 2000-2005

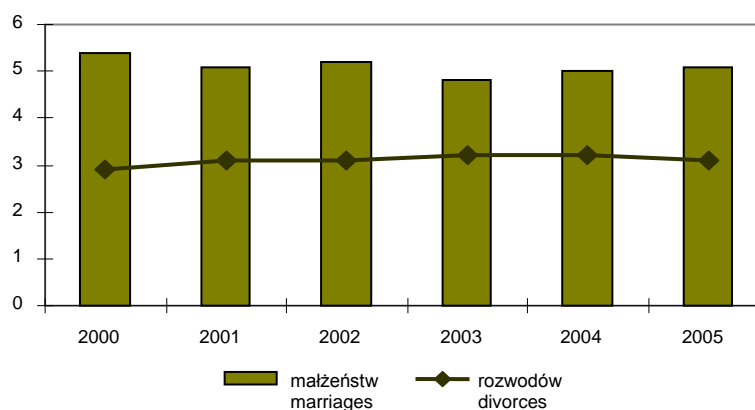
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Fig. 4. The ratio of fertility in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

Na kształtowanie się wskaźnika płodności oraz dzietności istotny wpływ ma przesuwanie wieku największej płodności z grupy w wieku 20-24 lat do grupy w wieku 25-29 lat, a nawet do 30-34 lat. Ma to związek z podwyższaniem poziomu wykształcenia ludzi młodych oraz stanem cywilnym. Warto podkreślić, że zwiększeniu uległa liczba zawartych związków małżeńskich, w których oboje małżonkowie legitymują się wykształceniem wyższym (o około 30%) oraz średnim ze zdanym egzaminem maturalnym (o około 2,6%). Natomiast zmniejszyła się liczba zawartych związków małżeńskich osób z wykształceniem podstawowym (o około 22%) i średnim, bez zdanego egzaminu maturalnego (o około 13%).

Należy zauważyć, że w latach 2000-2005 liczba zawieranych związków była wyższa aniżeli liczba związków rozwiązywanych (rozwód) (rys. 5). Liczba związków zawartych zachowuje tendencję spadkową (o 6,3%), przy czym w 2002, 2004 i 2005 roku wystąpił jej niewielki wzrost w stosunku do roku poprzedniego (odpowiednio o 0,7%, 5,12%, 0,7%).

Rys. 5. Współczynnik małżeństw i rozwodów w latach 2000-2005

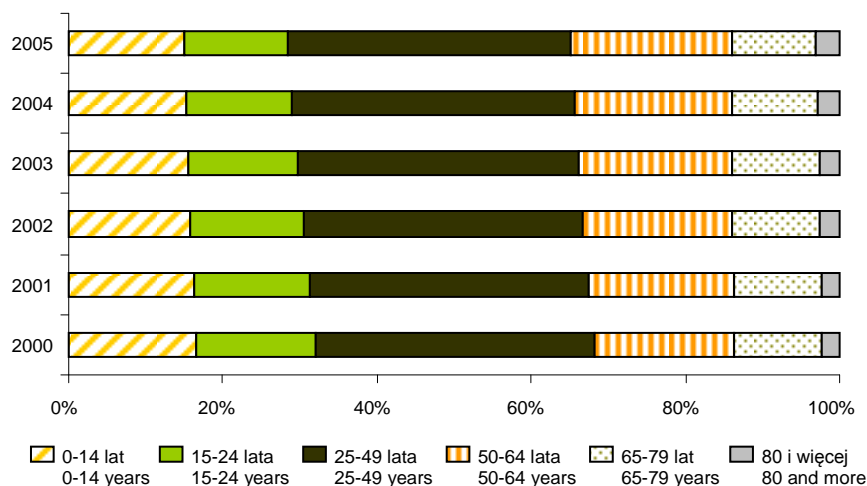
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Fig. 5. The ratio of marriages and divorces in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

W analizowanym okresie liczba związków rozwiązywanych wzrosła z poziomu 29,7 tys. w 2000 roku do poziomu 31,2 tys. w 2005 roku. Jednocześnie wielkość ta do 2004 roku zachowywała tendencję wzrostową, a w 2005 roku – spadkową (o 5,4% w stosunku do 2004 roku). Największy wzrost liczby rozwodów wystąpił w 2001 roku w relacji do 2000 roku (o 6,3%). Zmniejszająca się liczba zawartych małżeństw jest związana z zanikaniem opiekuńczej roli państwa oraz zmianą wzorca rodziny, która obecnie nie odgrywa już takiej roli społecznej, jak kilka lat temu. Ponadto występuje wyraźne przeobrażenie postaw życiowych wśród młodego pokolenia, które w pierwszej kolejności dąży do osiągnięcia niezależności finansowej, a dopiero później do założenia rodziny. Jednocześnie młodzi ludzie na skutek wydłużania okresu kształcenia odkładają decyzje matrymonialne. Ma to również związek ze zwiększającą się konkurencją na rynku pracy, która wymusza podnoszenie kwalifikacji i opóźnia decyzję o założeniu rodziny.

Dla finansowania systemu emerytalnego ważne znaczenie ma struktura ludności według wieku. W latach 2000-2005 udział osób w wieku produkcyjnym (w wieku 15-64 lat) oraz poprodukcyjnym (w wieku 65 lat i więcej) ulegał zwiększeniu. Natomiast udział osób w wieku przedprodukcyjnym (w wieku 0-14 lat) zachowuje tendencję spadkową (rys. 6). Największy wzrost udziału populacji w wieku produkcyjnym nastąpił w 2001 i 2004 roku, a najmniejszy w 2003 i 2005 roku, w relacji do roku poprzedniego. Jednocześnie udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 0,2 punkty procentowe. Natomiast udział osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 10,2%.

Rys. 6. Struktura ludności według wieku w latach 2000-2005

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Fig. 6. The population structure according to age in 2000-2005

Source: own elaboration on the basis of Eurostat data.

Tabela 1. Przeciętne dalsze trwanie życia osób w latach 2000-2005

Table 1. Average life expectancy in 2000-2005

Wyszczególnienie Specification	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Mężczyźni w wieku (lat): Men aged (years)						
0	71,7	72,1	72,1	72,0	72,5	72,9
60	17,0	17,3	17,3	17,2	17,6	17,8
Kobiety w wieku (lat): Women aged (years)						
0	78,4	78,4	78,5	78,5	79,0	79,1
60	21,2	21,2	21,3	21,3	21,6	21,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

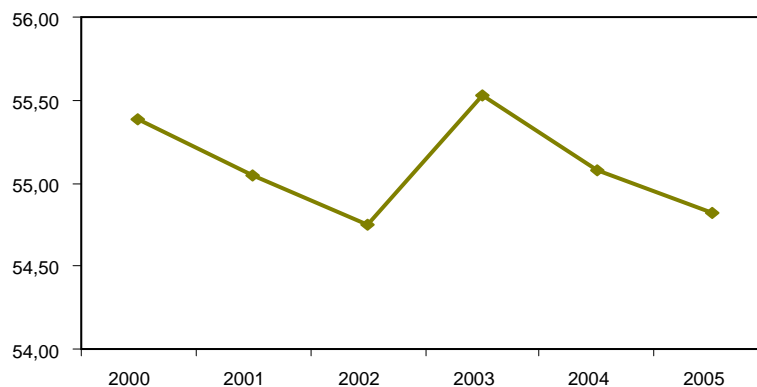
Source: own elaboration on the basis of CSO data.

Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym jest związany z wydłużeniem się przeciętnego dalszego trwania życia zarówno kobiet, jak i mężczyzn. W latach 2000-2005 przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn w wieku 60 lat wynosi 17,0-17,8 lat, a dla noworodków płci męskiej równa się 71,7 lat w 2000 roku i 72,9 lat w 2005 roku (tab. 1).

Wydłużanie się dalszego trwania życia można zaobserwować również u kobiet. Dla kobiet będących w wieku 60 lat na przestrzeni okresu 2000-2005 przeciętne dalsze trwanie życia wynosi od 21,2 do 21,7 lat. Dla noworodka płci żeńskiej kształtuje się od 78,4 lat do 79,1. Wydłużanie się przeciętnego dalszego trwania życia wynika z poprawy sytuacji materialnej społeczeństwa, które jest spowodowane wzrostem gospodarczym.

SYSTEM EMERYTALNY

Struktura demograficzna ludności ma istotny wpływ na wielkość współczynnika zależności systemowej (rys. 7). Jest on określony stosunkiem liczby emerytów i rencistów do liczby osób podlegających ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu.

Rys. 7. Współczynnik zależności systemowej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MLSA.

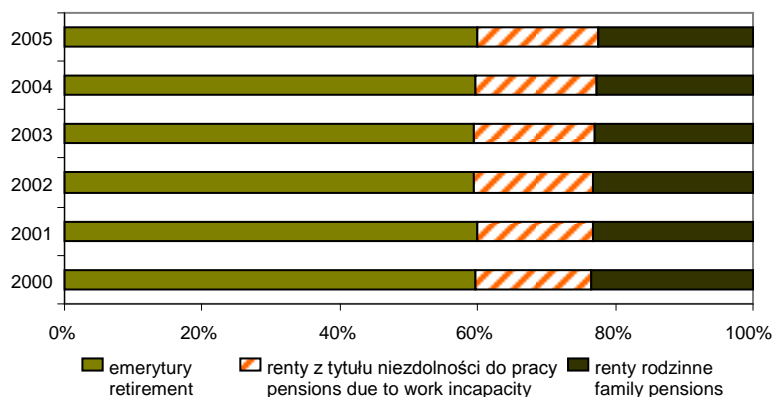
Fig. 7. The ratio of system dependency (%)

Source: own elaboration on the basis of MLSA data.

W analizowanym okresie współczynnik zależności systemowej kształtował się na poziomie 55,5-54,7%. Najwyższą wartość osiągnął on w 2003 roku (55,5%), a najniższą w 2002 roku (54,7%). W latach 2000-2002 oraz 2004-2005 współczynnik zachowywał tendencję spadkową. Było to spowodowane większym wzrostem liczby ubezpieczonych aniżeli liczby świadczeniobiorców. W omawianym okresie liczba ubezpieczonych wzrosła, z wyjątkiem 2003 roku, w którym nieznacznie spadła w stosunku do roku poprzedniego (o 0,9%). Największy wzrost tej wielkości nastąpił w 2004 roku w relacji do 2003 roku (o 2,2%). Jednocześnie liczba świadczeniobiorców wykazywała tendencję wzrostową, przy czym w 2002 roku zmniejszyła się o 0,2%. Warto podkreślić, że w latach 2000-2005 średni wzrost liczby ubezpieczonych kształtował się na poziomie

1%, natomiast świadczeniobiorców 0,5%. Na wzrost liczby osób opłacających składki mógł mieć wpływ spadek stopy bezrobocia (od 8,8% w 2000 roku do 7,9% w 2005 roku) oraz zwiększenie aktywności zawodowej społeczeństwa. Zmniejszenie tej zbiorowości ma związek z wydłużonym okresem kształcenia ludzi młodych oraz opóźnionym momentem wejścia na rynek pracy i opłacaniem składek na ubezpieczenie społeczne. Na liczbę świadczeniobiorców oddziałuje liczba osób w wieku poprodukcyjnym, a także liczba zgonów w starszych grupach wiekowych. Natomiast na liczbę zarówno ubezpieczonych, jak i świadczeniobiorców istotny wpływ ma granica wieku emerytalnego. Zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem, począwszy od 1996 roku, podwyższeniu uległ wiek emerytalny, który jest stopniowo zwiększany co 2 lata – o 4 miesiące dla kobiet i o 2 miesiące dla mężczyzn – każdego roku do czasu osiągnięcia wieku 63 lat dla mężczyzn (2015 r.) i kobiet bez dzieci (2028 r.) oraz od wieku 59 lat do 62 dla kobiet z dziećmi. W 2006 roku wyniósł on 61 lat i 6 miesięcy dla mężczyzn i 59 lat i 8 miesięcy dla kobiet, które nie urodziły dziecka [Socjal... 2006].

W latach 2000-2005 liczba wypłacanych świadczeń wzrosła z poziomu 3210,0 tys. do poziomu 3307,0 tys. Jednocześnie w liczbie wypłaconych świadczeń udział wypłaconych emerytur kształtuje się 59,8-60,2%, rent z tytułu niezdolności do pracy 16,7-17,5%, a rent rodzinnych 23,5-22,5% (rys. 8).

Rys. 8. Struktura świadczeń emerytalno-rentowych w latach 2000-2005 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych CSO.

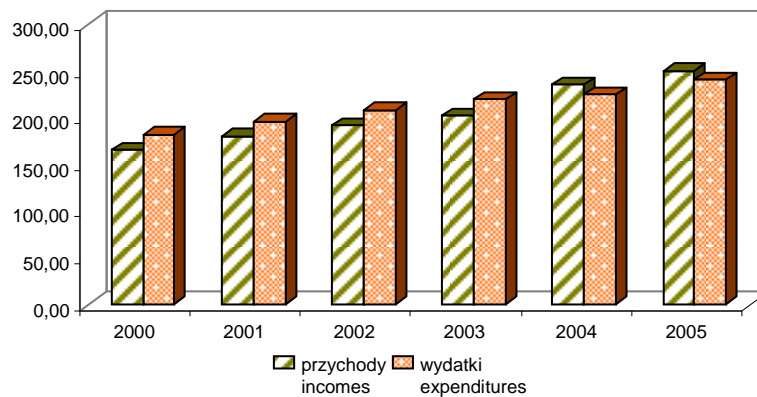
Fig. 8. Structure of pension benefits in 2000-2005 (%)

Source: own elaboration on the basis of CSO data.

W analizowanym okresie znacznym wzrostem charakteryzowały się renty z tytułu niezdolności do pracy (o 8,0%), następnie emerytury (o 3,4%). Natomiast liczba wypłaconych rent rodzinnych odznaczała się tendencją spadkową (o 1,6%). Należy podkreślić, że w liczbie wypłaconych rent rodzinnych największy udział stanowiły renty przyznane wdowom (ponad 80-82%), w następnej kolejności renty przyznane wdowcom (10-12%) i sierotom (powyżej 7%). Jest to związane z uwarunkowaniami społeczno-demograficznymi. Z reguły kobiety żyją dłużej aniżeli mężczyźni. Ponadto mężczyźni wstępują w związek małżeński z kobietami młodszymi od siebie. Jednocześnie naturalny proces umieralności jest korzystniejszy dla kobiet niż dla mężczyzn: współczynnik

zgonów (przypadający na 1000 osób danej płci) dla kobiet wynosi 10,1-10,6, natomiast dla mężczyzn 10,8-11,2 [Czech... 2006]. Dlatego większość kobiet dożywających sędziwego wieku to wdowy, pobierające renty rodzinne po zmarłym mężu.

Liczba ubezpieczonych i świadczeniobiorców wpływa zarówno na wielkość przychodów, jak i wydatków systemu zabezpieczenia emerytalnego. W latach 2000-2005 przychody i wydatki systemu emerytalnego zachowywały tendencję wzrostową (rys. 9).

Rys. 9. Przychody ubezpieczenia emerytalno-rentowego i wydatki na świadczenia w latach 2000-2005 (CZK mld)

*Przychody zawierają kary, grzywny i dobrowolne ubezpieczenia, wydatki nie zawierają wkładów z poprzedniego roku, ale zawierają wkład na rok następny, bez kosztów administracyjnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MLSA.

Fig. 9. Incomes of pension's insurance and expenditures on benefits in 2000-2005 (billions CZK)

*Incomes include fines, voluntary insurance, expenditures do not include inputs from the previous year but they contain input for the following year, without administrative costs.

Source: own elaboration on the basis of MLSA data.

W analizowanym okresie przychody ubezpieczenia emerytalno-rentowego wzrosły z poziomu 165,5 mld do 250,1 mld. Największy ich wzrost wystąpił w 2004 roku w stosunku do 2003 roku (o 16,3%). Był on związany z wprowadzonymi w 2003 roku zmianami normatywnymi, które weszły w życie 1 stycznia 2004 roku. W okresie tym podjęto decyzję o kontynuacji podnoszenia wieku emerytalnego, ograniczono możliwość skorzystania z wcześniejszego przejścia na emeryturę, podwyższono składki emerytalne.

Warto podkreślić, że na wielkość przychodów wpływa czas pracy osób ubezpieczonych, który jest ściśle związany z okresem opłacania składek. W 2001 roku wprowadzono wyższy wzrost za odroczenie emerytury oraz większe straty za wcześniejsze przejście na emeryturę. Miało to na celu opóźnianie okresu bierności zawodowej. Odroczenie terminu przejścia na emeryturę jest nagradzane podwyższeniem podstawy jej wymiaru o 6% rocznie (do lipca 2001 roku – o 4%). Minimalny okres odroczenia to 90 dni.

Na wielkość przychodów systemu emerytalnego wpływa również wysokość składek. Składka na ubezpieczenie emerytalno-rentowe wynosi 28% podstawy wymiaru (do 2004 roku – 26%). Jednocześnie w analizowanym okresie ściągano 97-100%.

Wydatki systemu emerytalnego, poza liczbą świadczeniobiorców, są ściśle związane z wysokością wypłacanych świadczeń. W latach 2000-2005 przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe wzrosło z poziomu 5909,00 CZK do 7238,00 CZK. Przeciętna miesięczna emerytura i renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy zwiększyła się o 23,2%, a renta rodzinna z tytułu częściowej niezdolności do pracy – o 17,4%. Natomiast renta rodzinna wypłacana wdowcom lub wdowom wzrosła o 14,8%, a sierotom o 22,8%. Jednocześnie, w analizowanym okresie relacja przeciętnej emerytury do przeciętnego wynagrodzenia brutto wynosiła od 44,2% w 2000 roku do 40,8% w 2005 roku, a do przeciętnego wynagrodzenia netto – od 57,1% w 2000 roku do 53,9% w 2005 roku.

Należy podkreślić, że większość krajów Unii Europejskiej ponosi znaczne wydatki na świadczenia emerytalno-rentowe. W 2002 roku na emerytury i renty wydawano w państwach członkowskich UE 12,5% PKB. Najwyższą relację odnotowano we Włoszech (14,9%), Austrii (14,6%) i Polsce (13,9%), a najniższą w Irlandii (3,6%), Estonii (6,3%) oraz Litwie (7,1%). Wydatki na emerytury i renty stanowiły około 50% wszystkich wydatków na świadczenia społeczne. Niemniej jednak w niektórych krajach były one znacznie wyższe (w Polsce – 65,0%, we Włoszech – 59,5%). Tylko na emerytury wydano średnio 10,1% PKB. Największy udział wydatków występuje w Niemczech (12%), Włoszech (11,5%), Grecji (11,%) i Polsce (10,6%), natomiast najmniejszy w Irlandii (2,1%), Luksemburgu (6,1%) oraz na Litwie (6,1%). W Republice Czeskiej wydatki na emerytury i renty wynoszą 8,9% PKB i stanowią 44,8% wszystkich świadczeń społecznych, a wydatki na emerytury – 7,5% PKB [Żukowski 2006].

PODSUMOWANIE

Struktura demograficzna ludności oddziałuje na system zabezpieczenia emerytalnego, a zwłaszcza na kształtowanie się jego przychodów i wydatków. Jednak zmiany demograficzne wpływają z opóźnieniem na system emerytalny. Z analizy danych dotyczących Republiki Czeskiej wynika, że przyrost naturalny jest tam ujemny. Populacja ludzi w starszym wieku jest coraz liczniejsza. Wzrost liczby osób starszych powoduje zwiększenie ilości wypłaconych świadczeń emerytalnych, a wydłużenie dalszego trwania życia oddziałuje na długość okresu pobierania świadczeń. Jednakże tendencję wzrostową zachowuje udział osób w wieku produkcyjnym, a spadkową w wieku przedprodukcyjnym. Jednocześnie zwiększeniu ulega płodność i dzietność kobiet. Zadawalające wartości przyjmuje całkowity wskaźnik aborcji, który ulega zmniejszeniu, a także całkowity współczynnik cięż, który wzrasta. Wobec tego w analizowanym okresie sytuacja demograficzna uległa poprawie, a w połączeniu z wprowadzoną reformą systemu emerytalnego doprowadziła do jego stabilności finansowej.

LITERATURA

- Czech Statistical Office 2003. 2003. Statistical Yearbook of the Czech Republic.
Czech Statistical Office 2004. 2004. Statistical Yearbook of the Czech Republic.
Czech Statistical Office 2005. 2005. Statistical Yearbook of the Czech Republic.
Czech Statistical Office 2006. 2006. Statistical Yearbook of the Czech Republic.
Holzer J.Z., 2003. Demografia, PWE, Warszawa.
Actuarial Report on Social Insurance 2004. 2004. Ministry of Labour and Social Affairs, Prague.
Actuarial Report on Social Insurance 2006. 2006. Ministry of Labour and Social Affairs, Prague.
Social Security Programs Throughout the World: Europa. 2004. www.ssa.gov.
Social Security Programs Throughout the World: Europa. 2006. www.ssa.gov.
Żukowski M., 2006. Reformy emerytalne w Europie. Wyd. AE, Poznań, 59-60.

DEMOGRAPHIC CHANGES AND PENSION SYSTEM IN CZECH REPUBLIC

Summary. The analysis of both demographic structure and normative changes influence on the pension system in the Czech Republic between 2000 and 2005 was conducted. In the researched period the number of population was characterised by a falling tendency and the population growth rate had negative values in the interval from -0.6% to -1.8% . However, the demographic dynamics rate had a growing tendency. Between 2000 and 2005 the share of population at productive age (of 15-64) and non-productive age (65 and more) increased. Moreover, in the investigated period the system dependency ratio fell. It comes from a higher number of insured in comparison to beneficiaries. Simultaneously the revenues and expenditures preserve an increasing tendency. It can be stated that the demographic situation was improved and together with the introduced reform of pension system, it led to its financial stability.

Key words: old-age pension system, demographic structure, incomes and expenditures of CSSZ

Accepted for print – Zaakceptowano do druku: 12.08.2008

For citation – Do cytowania: Łuczka-Bakula W., Jabłońska-Porzuczek L., 2008. Przeobrażenia demograficzne a system emerytalny Republiki Czeskiej. J. Agribus. Rural Dev. 4(10), 61-71.